

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

Εξελικτική Ψυχολογία

Ενότητα 8: Αναπτυξιακά χαρακτηριστικά της
σχολικής ηλικίας II

Ασημίνα Ράλλη

Φιλοσοφική Σχολή

Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας

Σχολική Ηλικία

Η ψυχοκοινωνική ανάπτυξη
κατά τη σχολική ηλικία

Σχέδιο μαθήματος

- Η ανάπτυξη της προσωπικότητας σε έναν κοινωνικό κόσμο
- Αντίληψη του εαυτού: Απάντηση στο ερώτημα «Ποιος είμαι;»
- Αυτοεκτίμηση
- Κοινωνική αλληλεπίδραση με τους συνομήλικους

Σχέδιο μαθήματος (2)

- Αλλαγές στις σχέσεις με τους γονείς
- Δυσκολίες προσαρμογής στο σχολείο
- Προβλήματα συμπεριφοράς κατά τη σχολική ηλικία

Η ανάπτυξη της προσωπικότητας
σε ένα κοινωνικό κόσμο

Η ανάπτυξη της προσωπικότητας σε ένα κοινωνικό κόσμο

- Τρεις θεωρήσεις της μέσης παιδικής ηλικίας
 - Ψυχαναλυτική προσέγγιση (Freud: Περίοδος της λανθάνουσας σεξουαλικότητας & Erikson: ψυχοκοινωνική ανάπτυξη –στάδιο φιλοπονίας ή κατωτερότητας).
 - Ανάπτυξη της ηθικής (Piaget – Kohlberg (Γνωστική-Αναπτυξιακή προσέγγιση)
 - Κοινωνική μάθηση (Bandura)

Αντίληψη του εαυτού –
Αυτοεκτίμηση

Αντίληψη του εαυτού - Αυτοεκτίμηση

- Αυτοαντίληψη
 - Η εικόνα που σχηματίζουν τα παιδιά για τον εαυτό τους.
- Αυτοεκτίμηση
 - Η στάση για τον εαυτό, η οποία μπορεί να κυμαίνεται από θετική σκέψη (υψηλή αυτοεκτίμηση) έως αρνητική (χαμηλή αυτοεκτίμηση)

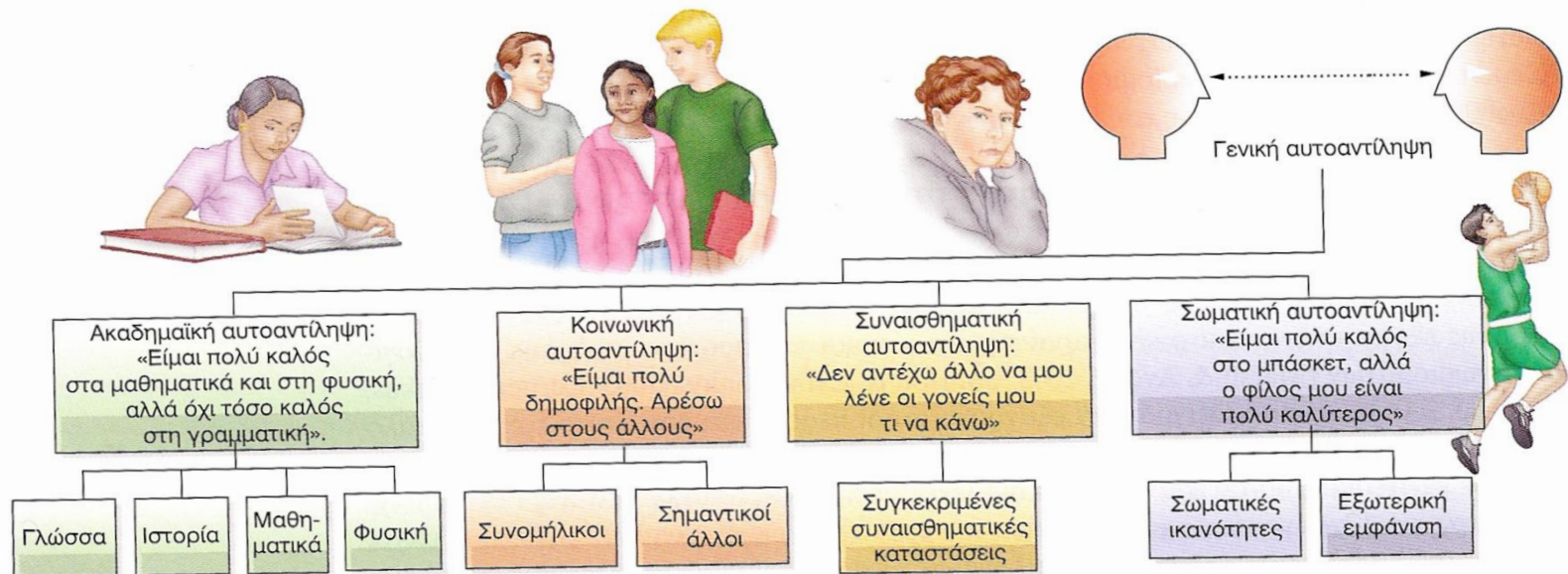

Αυτοεκτίμηση

- Κλίμακα αυτό-εκτίμησης Harter για παιδιά ηλικίας 8-12 ετών
- Τομέας αυτοαξιολόγησης
 - Γνωστική επάρκεια
 - Κοινωνική επάρκεια
 - Σωματική επάρκεια
 - Γενική αυτο-αξία

Ανάπτυξη της έννοιας του εαυτού

Σχήμα 10.1 Ανάπτυξη της έννοιας του εαυτού

Καθώς το παιδί μεγαλώνει, η αντίληψη για τον εαυτό διαφοροποιείται και περιλαμβάνει αξιολογήσεις στον προσωπικό και στον ακαδημαϊκό τομέα. (ΠΗΓΗ: Shavelson, Hubner, & Stanton, 1976.)

Αυτοεκτίμηση

Μερικά παιδιά ξεχνούν αυτά που μαθαίνουν

- Πραγματικά ισχύει για μένα ☐
- Ισχύει κάπως για μένα ☐

ΌΜΩΣ

Άλλα παιδιά θυμούνται εύκολα

- Ισχύει κάπως για μένα ☐
- Πραγματικά ισχύει για μένα ☐

Αυτοεκτίμηση και σχολική επίδοση

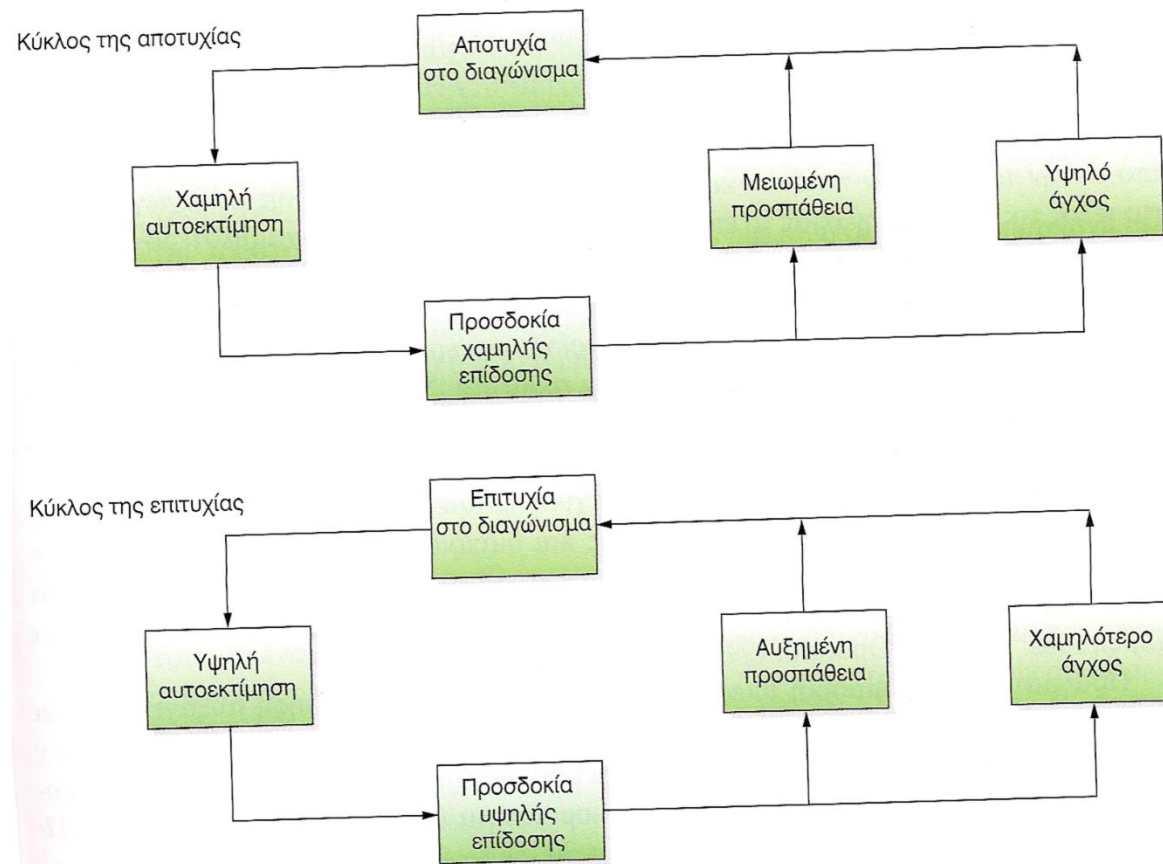
Ερώτημα

Υπάρχει σχέση μεταξύ της αυτοεκτίμησης και της σχολικής επίδοσης;

Αυτοεκτίμηση και σχολική επίδοση (ο φαύλος κύκλος της χαμηλής αυτοεκτίμησης)

Οι γονείς που είναι ιδιαίτερα τιμωρητικοί και ασχούν αυστηρούς κανόνες μετρούνται ως «καταστομωτικοί».

Κοινωνική αλληλεπίδραση με τους
συνομήλικους - φιλία

Κοινωνική αλληλεπίδραση με τους συνομήλικους

- Παιδιά 6-12 ετών περνούν το 40% των ωρών με συνομήλικους .
- Διαφορές ανάμεσα στα πλαίσια που ελέγχονται από ενήλικες και σε αυτά που κυριαρχούν οι συνομήλικοι ως προς.
 - το περιεχόμενο της δραστηριότητας
 - τις μορφές κοινωνικού ελέγχου

Κοινωνική αλληλεπίδραση με τους συνομήλικους (2)

«Αναμένεται ότι τα παιδιά που είναι επιτυχημένα στις σχέσεις με τους συνομήλικους τους είναι έτοιμα για προσαρμοστικές και ψυχολογικά υγιείς εκβάσεις, ενώ αυτά που δεν μπορούν να προσαρμοστούν στην ομάδα των συνομήλικων κινδυνεύουν να έχουν κακή προσαρμογή» (Parker, 1995).

Κοινωνική αλληλεπίδραση με τους συνομήλικους (3)

ΕΡΩΤΗΜΑ

Πως μαθαίνουν τα παιδιά να ρυθμίζουν τις κοινωνικές σχέσεις τους όταν δεν είναι παρόντες οι ενήλικες;

Κοινωνική αλληλεπίδραση με τους συνομήλικους (4)

Παιχνίδι και Κανόνες

- Επιδίδονται σε παιχνίδια με φανταστικούς ρόλους όπου το κάθε παιδί αναλαμβάνει ένα ρόλο σε μια φανταστική κατάσταση (κλέφτες, αστυνόμοι).
- Παιχνίδι που βασίζεται σε κανόνες

Κοινωνική αλληλεπίδραση με τους συνομήλικους (5)

Παιχνίδια και ζωή

- Τόσο το φανταστικό παιχνίδι όσο και το παιχνίδι με κανόνες αποτελούν προετοιμασία για την ενήλικη ζωή.
- Επίσης οδηγούνται στην κατανόηση ότι οι κοινωνικοί κανόνες παρέχουν μια δομή που κάνει δυνατή τη συνεργασία με τους άλλους (Piaget, 1932/ 1965)

Κοινωνική αλληλεπίδραση με τους συνομήλικους (6)

- Σύμφωνα με τον Piaget υπάρχει μια **αναπτυξιακή πρόοδος στην κατανόηση των κοινωνικών κανόνων.**
- Πολύ μικρά παιδιά: ελάχιστο σεβασμό στους κανόνες
- Αρχή της μέσης παιδικής ηλικίας: Οι κανόνες είναι ιεροί και δεν μπορούν να τροποποιηθούν.
- 9-11 ετών: Οι κανόνες είναι κοινωνικές συμβάσεις που προκπτουν από αμοιβαία συναίνεση.

Κοινωνική αλληλεπίδραση με τους συνομήλικους (7)

Κανόνες συμπεριφοράς

- Υπάρχει αυξημένη κατανόηση των κοινωνικών κανόνων και μια αυξημένη ικανότητα χρησιμοποίησης των κανόνων αυτών για να καθοδηγούν τη συμπεριφορά.

Κοινωνική αλληλεπίδραση με τους συνομήλικους (8)

Οι σχέσεις με τα άλλα παιδιά – Φιλία

- Οι πλευρές κοινωνικής συναλλαγής που χαρακτηρίζουν μια φιλία (Gottman, 1983)
 - Κοινές δραστηριότητες
 - Σαφής επικοινωνία
 - Ανταλλαγή πληροφοριών για τον εαυτό τους
 - Επίλυση συγκρούσεων με αποδεκτό τρόπο
 - Αμοιβαιότητα (θετική ανταπόκριση σε θετικές συμπεριφορές)

Κοινωνική αλληλεπίδραση με τους συνομήλικους (9)

- Στάδια στη δημιουργία των σχέσεων φιλίας
 - Στάδιο 1 (4^ο-7^ο έτος) : Φιλία που βασίζεται στη συμπεριφορά των άλλων.
 - Στάδιο 2 (8^ο-10^ο έτος): Φιλία που βασίζεται στην εμπιστοσύνη.
 - Στάδιο 3 (11^ο -15^ο έτος): Φιλία που στηρίζεται στη ψυχολογική εγγύτητα.

Επιθυμητές και ανεπιθύμητες μορφές συμπεριφοράς του φίλου, κατά σειρά προτίμησης

Πίνακας 10.3 Επιθυμητές και ανεπιθύμητες μορφές συμπεριφοράς τού φίλου, κατά σειρά προτίμησης

Επιθυμητές συμπεριφορές

- Να έχει αίσθηση του χιούμορ
- Να είναι καλοσυνάτος και φιλικός
- Να προσφέρει βοήθεια στους άλλους
- Να επαινεί τους άλλους
- Να προσκαλεί τους άλλους σε κοινές δραστηριότητες
- Να μοιράζεται πράγματα με άλλους
- Να αποφεύγει δυσάρεστες συμπεριφορές
- Να παραχωρεί ελευθερία και πρωτοβουλίες
- Να δίνει οδηγίες
- Να είναι αφοσιωμένος φίλος
- Να έχει ξεχωριστές επιδόσεις
- Να βοηθά τους άλλους να επιτύχουν

Ανεπιθύμητες συμπεριφορές

- Να παρουσιάζει λεκτική επιθετικότητα
- Να εκφράζει το θυμό του
- Να είναι ανέντιμος
- Να είναι επικριτικός και επιτιμητικός
- Να είναι πλεονέκτης και αυταρχικός
- Να παρουσιάζει σωματική επιθετικότητα
- Να είναι ενοχλητικός
- Να παρενοχλεί με σχόλια
- Να εμποδίζει τις προσπάθειες των άλλων για επιτυχία
- Να μην είναι αφοσιωμένος φίλος
- Να παραβαίνει τους κανόνες φιλίας
- Να περιφρονεί τους άλλους

Κοινωνική αλληλεπίδραση με τους συνομήλικους (10)

Ατομικές διαφορές στους δεσμούς φιλίας – Η θέση στην ομάδα παιδιών σχολικής ηλικίας

1. Τα δημοφιλή παιδιά
2. Τα απορριπτόμενα παιδιά
3. Τα παραμελημένα παιδιά
4. Τα αμφιλεγόμενα παιδιά

Κοινωνική αλληλεπίδραση με τους συνομήλικους (11)

- Χαρακτηριστικά του δημοφιλούς παιδιού
 - Υψηλά επίπεδα κοινωνικής/διαπροσωπικής επάρκειας
 - Ικανότητες επίλυσης κοινωνικού προβλήματος

Κοινωνική αλληλεπίδραση με τους συνομήλικους (12)

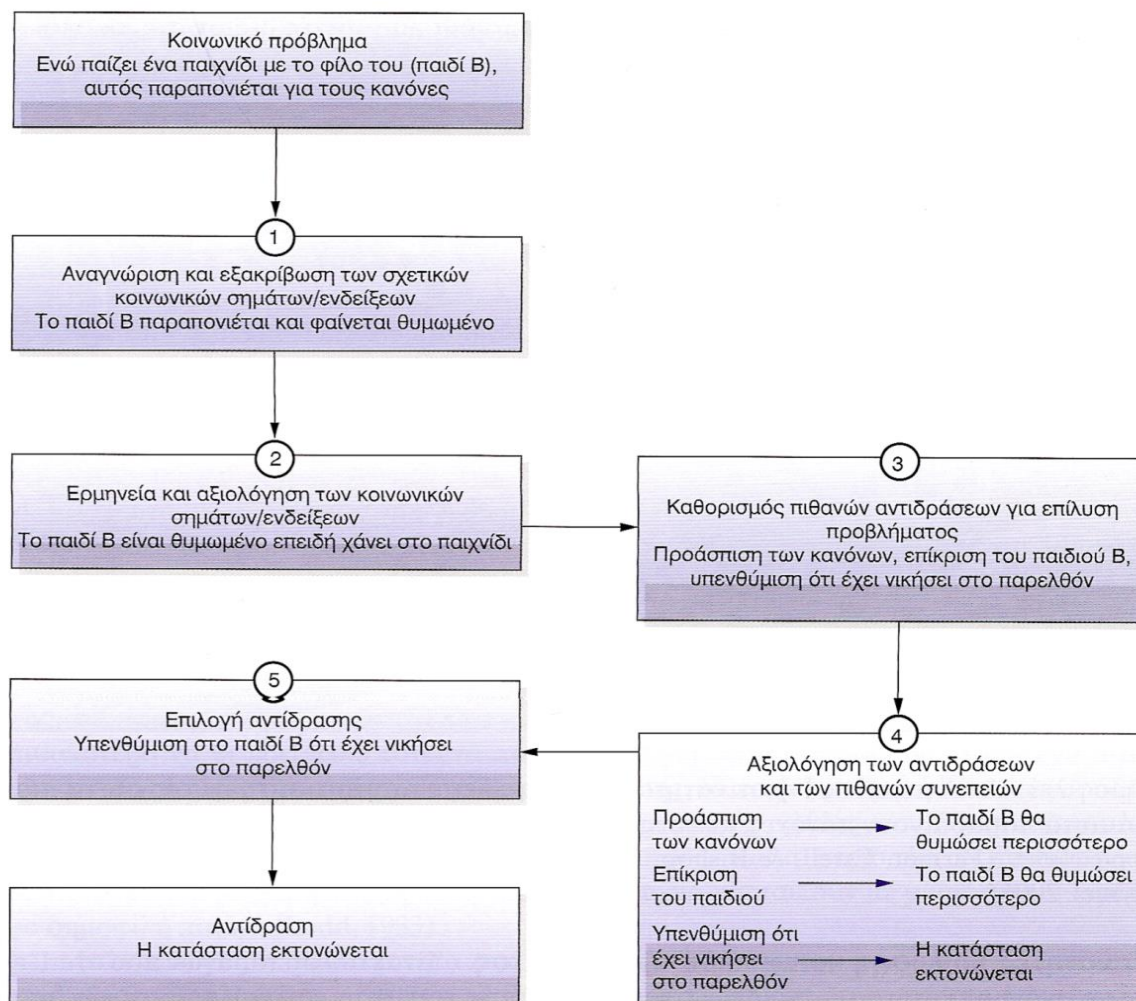
- Τι μπορεί να κάνει κανείς για να βοηθηθούν τα μη δημοφιλή παιδιά;
 - Εκπαίδευση στην κοινωνική επάρκεια
 - Εκπαίδευση στην επίλυση συγκρούσεων

Σχήμα 10.3 Βήματα επίλυσης προβλήματος

Η επίλυση προβλήματος στα παιδιά προχωρεί σε στάδια, στα οποία χρησιμοποιούνται ποικίλες στρατηγικές επεξεργασίας πληροφοριών.

(ΠΗΓΗ: Dodge, 1985.)

Κοινωνική αλληλεπίδραση με τους συνομήλικους (13)

- Εκφοβισμός
 - Σχολικός εκφοβισμός
 - Διαδικτυακός εκφοβισμός
- Τόσο τα θύματα όσο και οι «θύτες» μπορούν να διδαχθούν τρόπους για την επίλυση τέτοιων περιστατικών.

Κοινωνική αλληλεπίδραση με τους συνομήλικους (14)

- Περίπου 10%-15% των μαθητών εκφοβίζουν τους άλλους κάποια στιγμή στη ζωή τους.
- Τα θύματα εκφοβισμού έχουν ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά.
 - Μοναχικά και παθητικά άτομα
 - Κλαίνε εύκολα
 - Δεν διαθέτουν απαραίτητες κοινωνικές δεξιότητες για αποτροπή εκφοβισμού.

Κοινωνική αλληλεπίδραση με τους συνομήλικους και φύλο

- Τα αγόρια και τα κορίτσια διαμορφώνουν σχέσεις φιλίας με το ίδιο φύλο.
- Οι σχέσεις ανάμεσα στα αγόρια είναι περισσότερο ομαδικές.
- Οι σχέσεις ανάμεσα στα κορίτσια διαμορφώνονται σε ζεύγη κοριτσιών με παρόμοια θέση στην ομάδα.

Οικογένεια και σχολείο

Αλλαγές στις σχέσεις με τους γονείς

- **Οι γονείς** παιδιών 9 ετών βρέθηκε ότι ήταν λιγότερο θερμοί, πιο αυστηροί και πιο επικριτικοί με τα μεγαλύτερα παιδιά παρά με τα παιδιά 3 ετών.
- Αίτια για αυτή την αλλαγή
 - (1) Οι γονείς πιστεύουν ότι τα παιδιά θα πρέπει να είναι πιο ικανά και πιο υπεύθυνα.
 - (2) Αλλάζουν οι στρατηγικές που χρησιμοποιούν οι γονείς για να αντιμετωπίσουν μια λανθασμένη συμπεριφορά
 - (3) Αλλαγή στα θέματα που προκύπτουν μεταξύ γονιών και παιδιών

Αλλαγές στις σχέσεις με τους γονείς (2)

- Τελικά γονείς και παιδιά οδηγούνται στη

συν-ρύθμιση

Το μοίρασμα της ευθύνης μεταξύ γονιού και παιδιού για τη συμπεριφορά του παιδιού

Δυσκολίες προσαρμογής στο σχολείο

- Δεν αρέσει το σχολείο
- Σχολική φοβία
- Ελαφρές / σημαντικές αναπτυξιακές αποκλίσεις

Δυσκολίες προσαρμογής στο σχολείο (2)

- Σχολική φοβία: Έντονος και αδικαιολόγητος φόβος σε σχέση με το σχολείο.
- Συμπτώματα σχολικής φοβίας
 - Απροθυμία να πάει στο σχολείο
 - Συμπτώματα αντικοινωνικής συμπεριφοράς
 - Ψυχοσωματικές διαταραχές
 - Αιτιάσεις κατά του σχολείου (δάσκαλος, μαθήματα, συμμαθητές)

Δυσκολίες προσαρμογής στο σχολείο (3)

ΠΡΟΣΟΧΗ !

- Σχολική φοβία # Πρώτες αρνητικές αντιδράσεις
- Σχολική φοβία # Πραγματικούς φόβους

Προβλήματα συμπεριφοράς κατά τη σχολική ηλικία

- **Σύνδρομα προβληματικής συμπεριφοράς**
 - Αντικοινωνική συμπεριφορά
 - Υπερβολική αναστολή-νεύρωση
 - Ανεπάρκεια-Ανωριμότητα
 - Ψυχοσωματικό σύνδρομο

Προβλήματα συμπεριφοράς κατά τη σχολική ηλικία (2)

- **Πότε ένα σύμπτωμα είναι σοβαρό;**
 - Η συχνότητα εμφάνισης του συμπτώματος
 - Η εμφάνιση συγχρόνως και άλλων συμπτωμάτων
 - Ο βαθμός απόκλισης του συμπτώματος από το μέσο-φυσιολογικό
 - Η ένταση του συνοδευτικού συναισθήματος
 - Η αδυναμία αποφυγής του συμπτώματος
 - Η πιθανότητα να έλθει το παιδί αντιμέτωπο με το νόμο

Τέλος ενότητας

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σημειώματα

Σημείωμα Ιστορικού Εκδόσεων Έργου

Το παρόν έργο αποτελεί την έκδοση 1.0.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Εθνικών και Καποδιστριακών Πανεπιστημίων Αθηνών, Ασημίνα Ράλλη 2015. Ασημίνα Ράλλη. «Εξελικτική Ψυχολογία. Αναπτυξιακά χαρακτηριστικά της σχολικής ηλικίας II». Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://opencourses.uoa.gr/courses/PPP1>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων

"Η δομή και οργάνωση της παρουσίασης, καθώς και το υπόλοιπο περιεχόμενο, αποτελούν πνευματική ιδιοκτησία της συγγραφέως και του Πανεπιστημίου Αθηνών και διατίθενται με άδεια Creative Commons Αναφορά Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή Έκδοση 4.0 ή μεταγενέστερη.

Οι εικόνες/φωτογραφίες που περιέχονται στην παρουσίαση αποτελούν πνευματική ιδιοκτησία τρίτων. Απαγορεύεται η αναπαραγωγή, αναδημοσίευση και διάθεσή τους στο κοινό με οποιονδήποτε τρόπο χωρίς τη λήψη άδειας από τους δικαιούχους. "

